

Byla C-713/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. lapkričio 21 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Corte suprema di cassazione (Aukščiausiasis kasacinis teismas, Italija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. lapkričio 3 d.

Kasatorė:

LivaNova plc

Kitos kasacinio proceso šalys:

Ministero dell'Economia e delle Finanze (Ekonomikos ir finansų ministerija)

Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare (Aplinkos ir teritorijos bei jūros apsaugos ministerija)

Presidenza del Consiglio dei ministri (Ministrų Tarybos pirmininko tarnyba)

Pagrindinės bylos dalykas

Kapitalo bendrovės – Dalinis skaidymas – Žala aplinkai – Solidarumas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Klausimas susijęs su 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 82/891/EEB 3 straipsnyje vartojama sąvoka „įsipareigojimai nėra paskirstyti skaidymo sąlygų projekte“, kuri turi būti laikoma kriterijumi nagrinėjant Italijos civilinio kodekso 2506bis straipsnyje vartojamą sąvoką „įsipareigojimai, kurių paskirties negalima nustatyti pagal [skaidymo sąlygų]

projektą“, siekiant nustatyti bendrovės, kuri atliekant dalinio skaidymo operaciją veikė kaip įgyjančioji bendrovė, solidariąją atsakomybę.

Prejudicinis klausimas

„Ar pagal Šeštosios direktyvos [82/891/EEB] 3 straipsnį, taikytiną (22 straipsnis) ir skaidymui steigiant naujas bendroves, kuriame nustatyta, kad a) „jeigu įsipareigojimai nėra paskirstyti skaidymo sąlygų projekte ir jeigu šių sąlygų aiškinimas neleidžia nuspręsti, koks yra galimas turto paskirstymas, visos įgyjančiosios bendrovės kartu ir kiekviena iš jų atskirai yra atsakingos už įsipareigojimus“ ir kad b) „[v]alstybės narės gali numatyti, kad tokia solidarioji atsakomybė būtų apribojama grynojo turto, paskirstyto kiekvienai iš įgyjančiųjų bendrovių, dydžiu“, draudžiama tokia vidaus teisės norma, kaip Civilinio kodekso 2506-bis straipsnio trečia pastraipa, pagal kurią įgyjančiosios bendrovės solidarioji atsakomybė, kaip projekte nepaskirstyti „įsipareigojimai“, aiškinama taip, kad ji susijusi ne tik su tais įsipareigojimais, kurių pobūdis jau nustatytas, bet ir su i) tais, kurie gali būti nustatyti dėl veiksmų (veikimo ar neveikimo) iki skaidymo žalingų pasekmių, kurios atsirado po skaidymo, arba su ii) po skaidymo atliktais veiksmais, kurie yra tęstinio neteisėto pobūdžio ir daro žalą aplinkai, kurių poveikio skaidymo metu dar nebuvo galima iki galo nustatyti?“

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

1982 m. gruodžio 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 82/891/EEB, pagrįstos Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo, 3 straipsnis

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Codice civile (Civilinis kodeksas) 2506-bis ir 2506-quater straipsniai.

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Bendrovė *Snia sp.a.* pareiškė *Tribunale di Milano* (Milano apygardos teismas, Italija) ieškinį bendrovei *Sorin Srl* (šiuo metu – *LivaNova PLC*) ir viešojo administravimo institucijoms, kurios yra kitos kasacinio proceso šalys; jame prašė konstatuoti, kad *Sorin* yra solidariai atsakinga už visas skolas, susijusias su teritorijos valymo prievolėmis ir žala aplinkai, kurios *Snia* atsakomybės sričiai priskirtinos iki 2003 m. gegužės 13 d. atlikto ir 2004 m. sausio 2 d. įsigaliojusio bendrovės suskaidymo, kurio metu *LivaNova* veikė kaip įgyjančioji bendrovė.
- 2 Prašymas dėl konstatavimo buvo susijęs su didžiulės vertės reikalavimais atlyginti žalą, kuriuos *Ministero dell'ambiente* (Aplinkos ministerija) buvo pareiškusi bendrovei *Snia* dėl cheminių produktų gamybos ir pardavimo veiklos, pasitelkiant kontroliuojamąsias bendroves *Caffaro* ir *Caffaro Chimica* vykdytos trijuose

gamybiniuose verslo padaliniuose (Brešoje, Torviskozoje ir Kolefere). Šis prašymas dėl konstatavimo buvo grindžiamas tuo metu galiojusios redakcijos Civilinio kodekso 2504-decies straipsniu, nes, *Snia* teigimu, skaidymo operacija nulėmė, kad nauja bendrovė *Sorin* buvo įsteigta perdavus jai visas turėtas biomedicinos sektoriaus akcijas.

- 3 *Snia* teigė, kad *Sorin* atsakomybė turi būti laikoma neribota, nes teritorijos valymo prievolės ir žala aplinkai, jei būtų patvirtintos, turėtų būti laikomos įsipareigojimais, kurių paskirties nebuvo galima nustatyti pagal skaidymo sąlygų projektą.
- 4 Valdžios institucijos, kurios veikė kaip atsakovės, reikalavo priteisti iš *Sorin*, solidariai su *Snia*, žalos atlyginimą. *Tribunale di Milano* (Milano apygardos teismas) atmetė visus valdžios institucijų pateiktus prašymus. Ministerijos ir *Presidenza del Consiglio dei ministri* (Ministrų Tarybos pirmininko tarnyba) apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka.
- 5 2019 m. priimtame negalutiniame sprendime *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas) nustatė, kad *Snia* ir *Sorin* bendrai atsako už žalos aplinkai ištaisymo priemonių neįgyvendinimą trijuose aptariamuose padaliniuose. Jis nustatė, kad atsakomybė tenka *Sorin*, motyvuodamas tuo, kad skolos, susijusios su teritorijos valymo prievolėmis ir žala aplinkai, yra *Snia* įsipareigojimai, tačiau pagal skaidymo sąlygų projektą nebuvo galima nustatyti jų paskirties. Jis nusprendė, kad teisinis pagrindas, kuriuo reikia remtis, yra ne anksčiau galiojusio Italijos civilinio kodekso 2504-octies straipsnio trečia pastraipa, o Italijos civilinio kodekso naujojo 2506-bis straipsnio trečia pastraipa, įtraukta po įmonių teisės reformos, atliktos 2003 m. *Decreto legislativo n. 6* (Istatyminis dekretas Nr. 6), nes skaidymo procedūra oficialiai įsigaliojo nuo 2004 m. sausio 2 d., t. y. akto įregistravimo Įmonių registre datos. Taigi jis pripažino faktinį priežastinį ryšį tarp *Snia* bei su ja sietinų bendrovių vykdomos veiklos ir teritorijų užterštumo, taigi ir *Snia*, kuri yra teritorijų ir verslo padalinių savininkė ir patronuojamųjų bendrovių bei per kelerius metus įgytų bendrovių tiesioginė valdytoja ir patronuojančioji bendrovė, atsakomybę; jis taip pat pripažino *Sorin* solidariąją atsakomybę tik už turtą, suteiktą vadovaujantis Civilinio kodekso naujojo 2506-bis straipsnio trečia pastraipa grindžiama tvarka.
- 6 *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas) 2021 m. priimtu galutiniu sprendimu (toliau – skundžiamas sprendimas) įpareigojo *LivaNova PLC*, buvusią *Sorin s.a.*, neviršijant skaidomų bendrovių turto dydžio, atlyginti išlaidas, susijusias su pirminiu ir kompensaciniu žalos aplinkai, padarytos dėl *Snia* grupės priklausančių bendrovių veiklos trijuose minėtuose verslo padaliniuose, atlyginimu, kurio bendra suma siekė 453 587 327,48 EUR. Bendrovė *LivaNova* pateikė kasacinį skundą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 7 Kasatorė nurodo, kad buvo pažeisti Italijos civilinio kodekso 2506-bis ir 2506-quater straipsniai, nes bendrovei *Sorin* buvo klaidingai priskirta žala, susidariusi dėl veiksmų (veikimo ar neveikimo), atliktų po skaidymo, taip pažeidžiant teisės aktuose nustatytą terminą, galiojusį „*isipareigojimams*“ arba „*skoloms*“, kurie egzistavo paties skaidymo metu. Kasatorė kritikuoja skundžiamą sprendimą dėl to, kad jame nėra nurodyti skirtingų tvarkų taikymo srities skirtumai: Civilinio kodekso 2506-bis straipsnyje didžiausias dėmesys skiriamas „*isipareigojimams*“, o 2506-quater straipsnyje, atvirkščiai, negrąžintoms „*skoloms*“.
- 8 Kasatorės teigimu, tradiciškai atskiriant sąvokas, į (buhalterinę) sąvoką „skola“ turėjo būti įtraukti tik konkretūs ir tikrai egzistuojantys įsipareigojimai, kurių vykdymo terminai ir sumos yra nustatyti, kurie negali būti painiojami su rizikos „*fondais*“, prievolėmis ir „*prisiimtais įsipareigojimais (it. impegni)*“, nes jie – kurie kaip tik ir sudaro „*isipareigojimus*“ – yra svarbūs tik tais tikslais, kurie nėra numatyti Civilinio kodekso 2506-bis straipsnyje. Kasatorė tvirtina, kad pagal Civilinio kodekso 2506-bis straipsnį jai, kaip įgyjančiajai bendrovei, negalėjo būti priskirta žala, atsiradusi dėl veiksmų (veikimo ar neveikimo), atliktų po skaidymo, taip pažeidžiant teisės aktuose nustatytą terminą, galiojusį „*isipareigojimams*“ ar „*skoloms*“, kurie egzistavo paties skaidymo metu.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 9 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo teigimu, reikia patikrinti, ar nacionalinės teisės normos (Civilinio kodekso 2506-bis straipsnis) aiškinimas yra suderinamas su Europos Sąjungos teise ir visų pirma su Šeštąja direktyva 82/891/EEB. Dėl šios priežasties, atrodo, būtina pagal SESV 267 straipsnį pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 10 Teikiamas klausimas konkrečiai susijęs su minėtos Šeštosios direktyvos 82/891/EEB 3 straipsnyje vartojama sąvoka „įsipareigojimai, kurie nėra paskirstyti skaidymo sąlygų projekte“, kurią reikia laikyti kriterijumi nagrinėjant Italijos civilinio kodekso 2506-bis straipsnyje vartojamą sąvoką „įsipareigojimai, kurių paskirties negalima nustatyti pagal [skaidymo sąlygų] projektą“, siekiant nustatyti įgyjančiosios įmonės solidariąją atsakomybę dalinio skaidymo procedūroje.
- 11 Reikia konstatuoti, kad faktiniu požiūriu *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas) konstatavo, jog egzistuoja priežastinis ryšys tarp *Snia* ir su ja susijusių bendrovių vykdomos veiklos ir nagrinėjamų teritorijų taršos.
- 12 Kalbant konkrečiai, buvo nustatyta, kad *Snia*, kaip teritorijų ir verslo padalinių savininkei bei bendrovių, kurios kapitalo dalių ji turėjo ir įsigijo bėgant laikui, tiesioginei valdytojai ir patronuojančiajai bendrovei, tenka atsakomybė už šiuose trijuose verslo padaliniuose beveik šimtmetį vykdytą intensyvią aplinkos

išnaudojimą, sukėlusį labai didelę taršą. Šią atsakomybę pripažino pati *Snia*. Skundžiamame sprendime buvo pažymėta, kad „*Snia* <...> atsakomybė kyla iš faktų ir aplinkybių, susiklosčiusių iki 2003 m. gegužės 13 d.“, nes tai matyti iš šios bendrovės valdymo organų pateiktų konkrečiai paminėtų dokumentų. Ši atsakomybė susijusi su žalingomis tęstinio neteisėto pobūdžio pasekmėmis, kurios laikui bėgant gali didėti.

- 13 Kasatorė teigė, kad bendrovei *Sorin* (dabar – *LivaNova*), kuri skaidymo procese dalyvavo kaip įgyjančioji bendrovė, taip pat buvo priskirtas po skaidymo nustatytas žalos padidėjimas.
- 14 *Corte di cassazione* (Kasacinis Teismas) pažymi, kad šis teiginys yra šališkas ir bet kuriuo atveju nesvarbus, nes žalos padidėjimas susijęs tęstinių neteisėto pobūdžio veiksmy, vis dar priskirtinų suskaidytos bendrovės atsakomybei, pasekmėmis, kylančiomis dėl iki jos skaidymo atliktų veiksmy. Šiuo klausimu jis taip pat pažymi, kad tai, jog tolesni *Snia* veiksmai (veikimas arba neveikimas) po 2004 m. sausio mėn. skundžiamame sprendime buvo aiškiai aprašyti kaip daug metų anksčiau praktikuotų veiksmy tęsinys.
- 15 Šiuo požiūriu teismo sprendime žala – siekiant apskaičiuoti pirminį, papildomą ir kompensuojamąjį atlyginimą – buvo nustatyta remiantis patvirtinta prielaida, kad, neatsižvelgiant į po 2004 m. sausio mėnesio įvykusius pokyčius, visų teritorijų tarša turi tiesioginį ar netiesioginį priežastinį ryšį su *Snia* veikla. Visose teritorijose esama priežastinio ryšio tarp *Snia* grupei priskirtinų bendrovių vykdytos pramoninės veiklos ir vietos užteršimo. Reikia pridurti, kad toks ryšys buvo apibrėžtas vadovaujantis Sąjungos teisės aktais dėl žalos aplinkai, nurodytos 2021 m. balandžio 7 d. Pranešime 2021/C 118/01. Pastarojoje, darant nuorodą į Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-378/08, buvo pripažinta, kad „norint preziumuoti tokį priežastinį ryšį“, kai tai numatyta valstybės narės teisės aktuose, pakanka „turėti patikimų duomenų savo prezumpcijai pagrįsti“, „kaip antai, kad šių subjektų įrenginiai yra netoli užterštos teritorijos ir kad sutampa rasti teršalai ir šio subjekto veikloje naudojamos medžiagos“. Būtent tai matyti iš skundžiamo sprendimo.

– *Bendrovių teisės problema*

- 16 Kasatorė teigia, kad pagal Civilinio kodekso 2506-bis straipsnį jai, kaip įgyjančiajai bendrovei skaidymo metu, negali būti priskirta atsakomybė už žalą, padarytą veiksmais (neveikimu arba veikimu), atliktais po skaidymo, taip pažeidžiant terminą, atitinkamuose teisės aktuose nustatytą „įsipareigojimams“ ar „skoloms“, jau egzistavusiems skaidymo metu (žr. 7 ir 8 punktuose išdėstytus argumentus).
- 17 Kalbant apie tariamą būtinybę, be kita ko, nustatant solidariąją atsakomybę atskirti skolas nuo įsipareigojimų, t. y. teisės normą aiškinti taip, kad ja siekiama įsigyjančiosios bendrovės solidariąją atsakomybę susieti tik su balanso pasyvu, kuris buvo nustatytas prieš skaidymo procedūrą, *Corte di cassazione* (Kasacinis

Teismas) atsakymas pagal nacionalinės teisės normą yra neigiamas. Kitokiame *LivaNova* teiginyje neatsižvelgiama į *Corte d'appello di Milano* (Milano apeliacinis teismas) motyvus, kuriais remdamasis šis teismas nustatė, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp *Snia* ir su ja tam tikru metu susijusioms bendrovėms priskirtinos veiklos ir visų trijų aptariamų teritorijų užteršimo.

- 18 Kalbant apie bendrovės suskaidymą siekiant nustatyti galimą solidarią atsakomybę už žalos atlyginimą, reikia pasakyti, kad atlygintina skola susidarė anksčiau, nes žala yra aiškiai įtraukta į platesnę sąvoką („*isipareigojimai*“), kurią Italijos įstatymų leidėjas vartoja Civilinio kodekso 2506-bis straipsnyje. Šis žodžių junginys neapima jokios iš anksto nustatytos kokybės savybės galimo priskyrimo prie išpareigojimų, nes juos gali sudaryti ir skolos bei, galų gale, savarankiškos skolos, neįtrauktos į skaidomą turtą.
- 19 Taigi, aiškinant vidaus teisės normą, lemiamą reikšmę turi tai, kad bylą iš esmės nagrinėjantis teismas pripažino, jog *Snia* veiksmai, kuriais buvo padaryta žala aplinkai, buvo atlikti anksčiau. Tokie tęstiniai neteisėti veiksmai lemia kompensavimo atsakomybės apimtį. Reikšminga aplinkybe gali tapti bet kokio reikalavimo, susijusio su žmonių veikla, galinčia nulemti didelę žalą aplinkai ar reikšmingą jos pablogėjimą, kuris gali būti grindžiamas visomis teisės sistemos taisyklėmis, prie kurių neabejotinai priskirtinos deliktinės civilinės atsakomybės taisyklės ir atsakomybės už pavojingos veiklos vykdymą nustatymo taisyklės, pažeidimas. Iš tikrųjų pati sąvoka „žala aplinkai“ Italijos teisėje apima visas nustatytų faktinių aplinkybių pasekmes, nuo aplinkos išteklių visiško praradimo (sietino su sunaikinimu) arba sugadinimo (arba kokybės pablogėjimo) iki paties aplinkos turto iškreipimo, pasireiškiančio galutiniu teritorijos ekologinės, biologinės ir sociologinės pusiausvyros pakeitimu, matomai pakeičiant ankstesnę tvarką.
- 20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo nuomone, toks nacionalinės teisės normos aiškinimas yra priimtinesnis atsižvelgiant ir į kreditoriaus apsaugos principą, kuriuo ji grindžiama.
- 21 Pats Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, kuris 2020 m. sausio 30 d. Sprendime [*Cicenia ir kt.*, C-394/18] nagrinėjo skaidomosios bendrovės kreditorių interesų apsaugos klausimą uždarųjų akcinių bendrovių skaidymo atveju, siekiant pareikšti ieškinį dėl panaikinimo, aiškiai pripažino, kad Šeštosios direktyvos 82/891/EEB 8 konstatuojamojoje dalyje reikalaujama, kad „kreditoriai, įskaitant ir skolos vertybinių popierių savininkus bei asmenis, turinčius kitokių reikalavimų skaidomoms bendrovėms, turi būti apsaugoti taip, kad skaidymas nepakenktų jų interesams“. Taigi bet koku su tuo susijusių taisyklių aiškinimu turi būti užtikrinamas teisinis tikrumas tiek skaidyme dalyvaujančių bendrovių, tiek tarp šių bendrovių ir trečiųjų asmenų santykiuose.
- 22 Aiškinant Civilinio kodekso 2506-bis straipsnį reikia nuosekliai aiškinti atitinkamą Šeštosios direktyvos 82/891/EEB formuluotę, *pro tempore* susijusią su byloje nustatytais faktinėmis aplinkybėmis.

- 23 Šeštosios direktyvos 82/891/EEB 3 straipsnyje, taikytiname ir skaidymui sudarant naujas bendroves (22 straipsnis), iš tikrųjų nustatyta, kad *„jeigu įsipareigojimai nėra paskirstyti skaidymo sąlygų projekte ir jeigu šių sąlygų aiškinimas neleidžia nuspręsti, koks yra galimas turto paskirstymas, visos įgyjančiosios bendrovės kartu ir kiekviena iš jų atskirai yra atsakingos už įsipareigojimus. Valstybės narės gali numatyti, kad tokia solidarioji atsakomybė būtų apribojama grynojo turto, paskirstyto kiekvienai iš įgyjančiųjų bendrovių, dydžiu“*. Ši teisės norma iš esmės grindžiama samprata, analogiška vartojamai nacionalinės teisės normoje: *„įsipareigojimai, kurie nėra paskirstyti skaidymo sąlygų projekte“*. Kadangi formuluotės yra iš esmės lygiavertės, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas, kaip paskutinės instancijos teismas, privalo pagal SESV 267 straipsnį pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad būtų patikrinta, ar šioje direktyvoje nėra kliūčių pirmiau pateiktam nacionalinės teisės normos išaiškinimui.
- 24 Atsižvelgiant į ypatingą byloje nagrinėjamos temos svarbą, net ir ekonominiu požiūriu, prašoma, kad Teisingumo Teismas šį klausimą išnagrinėtų skubiai.

DARBINIS VERTINIMAS